

WAT HEEFT GOD MET BOSBRANDEN TE MAKEN?

Anna Sijbinga

https://doi.org/10.56675/9789403888224_18

De wereld staat in brand. Het is een krachtig beeld dat regelmatig opduikt in het discours rondom de opwarming van de aarde, met name bij verschillende klimaatgroepen.¹ Vuur wordt in deze symboliek vaak gezien als iets negatiefs. Het is aangestoken door de mens, die de vlammen maar blijft aanwakkeren. De vuurzee bedreigt niet alleen planten en dieren op de aarde, maar ook mensenlevens. Daarom roepen de klimaatgroepen op om te stoppen met het toevoegen van brandstof aan het vuur, om verdere verwoesting te voorkomen. Hoewel het beeld van een brandende aarde vooral metaforisch wordt gebruikt, kan het ook letterlijk worden geïnterpreteerd. Met name tijdens de zomer wordt het nieuws namelijk overspoeld door berichten over steeds heviger woedende bosbranden. Als belangrijke reden voor de toename van het aantal worden naast hogere temperaturen ook langdurige droge periodes en sterke winden genoemd.²

¹ Season of Creation, “2022 Season of Creation: ‘Listen to the Voice of Creation’”, geraadpleegd op 11 maart 2025, <https://seasonofcreation.org/2022/04/04/2022-season-of-creation-listen-to-the-voice-of-creation/>.

² Eline Kuijper & Alexander Dommerholt, “Bosbranden, hittegolven en overstromingen: is deze extreme zomer te wijten aan klimaatverandering?”, *Nederlands Dagblad* 19 augustus 2023, <https://www.nd.nl/nieuws/klimaat/1187638/bosbranden-hittegolven-en-overstromingen-is-deze-extreme-zomer>.

In een blogpost van Climate Stewards, een tak van de christelijke organisatie A Rocha, over het reduceren van de CO₂-uitstoot, legt theoloog Dave Bookless een verband tussen de wereldwijde bosbranden en de brandende braamstruik in Exodus 3:1-12. Deze Bijbelpassage beschrijft hoe God spreekt tot Mozes in de woestijn via een brandende struik die niet wordt verteerd door het vuur. In een bijbehorende afbeelding in de blogpost, komen de brandende braamstruik en het beeld van de aarde samen (zie afbeelding 1).³

Afbeelding 1: Het logo van de brandende braamstruik dat gebruikt werd in 2022 voor de 'season of creation' binnen de Laudato Si'-beweging. Herkomst afbeelding: <https://seasonofcreation.org/2022/08/19/gearing-up-for-season-of-creation-2022/>.

In deze afbeelding is de brandende braamstruik geplaatst vóór een weergave van de aarde. In de context van deze afbeelding draait het om de vraag: 'Wat zou God ons vandaag kunnen zeggen door deze [bos]branden, die met een angstaanjagende onvoorspelbaarheid alles op hun pad verteren en vernietigen?' Hiermee wordt de brandende braamstruik in Exodus 3 in verband gebracht met hedendaagse bosbranden.

³ Dave Bookless, "Luister naar de Stem van de Schepping", geraadpleegd op 11 maart 2025, <https://www.climatestewards.nl/luister-naar-de-stem-van-de-schepping/>.

Deze vergelijking is om verschillende redenen opmerkelijk. Hoewel het eerste vuur door God was aangestoken en de struik niet verteerd wordt door het vuur (Exodus 3:2-3), wordt het tweede vuur (soms direct, soms indirect) veroorzaakt door menselijke activiteit en richt het ongekende verwoesting aan. Bovendien staat het eerste vuur voor Gods aanwezigheid en wordt het gebied rondom de braamstruik als heilig beschouwd (3:5-6). Het idee dat God spreekt door hedendaagse bosbranden kan suggereren dat God ook aanwezig is in deze branden, of zelfs de oorzaak ervan is, wat theologisch gezien problematisch is vanwege de verwoestende effecten.

De plaatsing van de brandende struik voor een afbeelding van de aarde wekt de indruk dat de wereld in vuur en vlam staat. Zoals eerder besproken, is dat een bekend symbool van de opwarmende aarde en al het daarmee gepaard gaande lijden, ofwel een symbool beladen met negatieve connotaties. De brandende braamstruik, echter, wordt doorgaans positief geïnterpreteerd als symbool van Gods aanwezigheid. Door beide symbolen te combineren in de afbeelding, lijkt het alsof een brandende aarde ook positief geïnterpreteerd kan worden.

Hoewel Bookless waarschijnlijk wil benadrukken dat de bosbranden dienen als waarschuwing of teken van God voor mensen om actie te ondernemen tegen verdere opwarming van de aarde, kan de vergelijking tussen de brandende braamstruik en bosbranden dus ook anders worden begrepen, met God als aanstichter van de bosbranden en een positieve benadering van een brandende planeet.

Sommige groepen christenen zouden de afbeelding zo kunnen interpreteren. Ze beschouwen de opwarming van de aarde en de bijhorende effecten als deel van Gods plan. De ecologische crisis zou een teken zijn van het aankomende Koninkrijk van God, zoals geschreven in Bijbelteksten over "de laatste dingen" zoals het boek Openbaring. Dit kan leiden tot de conclusie dat actie tegen de klimaatcrisis onnodig is. Het is echter belangrijk op te merken dat dergelijke opvattingen niet worden gedeeld op de websites van Climate Stewards, A Rocha, of een van de (andere) Nederlandse christelijke organisaties die zich bezighouden met het klimaat, die ik heb onderzocht in mijn masterscriptie (Sijbinga 2023).⁴

⁴ A. Sijbinga, "Exploring the Conceptualization of Nature, Creation, and Earth on Websites of Dutch Christian Climate Active Groups", Masterscriptie, Tilburg University, 2023. Zie ook: <https://www.religionclimate.org/nl/14-august-2023-masters-thesis-defense-anna-sijbinga>.

Afbeelding 2: Stoepekrijttekening van een 'brandende aarde' gemaakt door christelijke klimaatactivisten op het wegdek van de A12. Herkomst afbeelding: www.christianclimateaction.nl/blogs/een-blokkade-drie-perspectieven/.

Het is ook van belang te vermelden dat Dave Bookless niet verantwoordelijk is voor de afbeelding of voor het leggen van de link tussen bosbranden en de brandende braamstruik. Hij heeft het thema en de afbeelding gebruikt van *Season of Creation*, een jaarlijks terugkerende oecumenische en wereldwijde periode waarin zorg voor de schepping centraal staat. Bij de presentatie van het logo en thema van 2022 werd benadrukt dat de brandende braamstruik contrasteert met de vele door de mens veroorzaakte branden die de klimaatcrisis verergeren. Volgens de officiële uitleg staat het vuur van de brandende braamstruik symbool voor het licht van de Heilige Geest, dat christenen verenigt.⁵

⁵ Season of Creation, "2022 Season of Creation: 'Listen to the Voice of Creation'", geraadpleegd op 11 maart 2025, <https://seasonofcreation.org/2022/04/04/2022-season-of-creation-listen-to-the-voice-of-creation/>.

Deze associatie kwam niet bij mij op tijdens mijn analyse van het logo. Zonder uitleg kan de afbeelding, vanwege de associatie met het veelgebruikte beeld van de brandende planeet, suggereren dat God verantwoordelijk is voor de vele bosbranden en dat een brandende aarde positief kan worden opgevat. Dat zijn theologisch problematische associaties die mensen kunnen weerhouden van actie tegen de klimaatcrisis. Desondanks hebben christelijke organisaties die zich bezighouden met het klimaat zich er niet door laten weerhouden. In het jaar 2023 laten ze zich inspireren door het element water in plaats van vuur. De "Season of Creation 2023", ofwel de scheppingsperiode, heeft elk jaar een nieuw thema en een nieuw logo. Het logo van het jaar 2023 toont een stromende rivier en maakt een verwijzing naar Amos 5:24: "Laat liever het recht stromen als water, en de gerechtigheid als een altijd voortvloeiende beek" (NBV21). Zoals op de website van *Season of Creation* staat: "we zijn geroepen om ons bij de rivier van recht en vrede aan te sluiten, en ons in te zetten voor klimaat en ecologische gerechtigheid".⁶ Hoewel er ook van alles gezegd kan worden over rivieren en klimaatverandering, sluit ik mij volledig aan bij deze boodschap. Ik hoop dat dergelijke boodschappen, ook buiten de scheppingsperiodes, veel mensen blijft inspireren.⁷

Bronnen

"2022 Season of Creation: 'Listen to the Voice of Creation'". Season of Creation. Laatst bewerkt op 4 April 2022. <https://seasonofcreation.org/2022/04/04/2022-season-of-creation-listen-to-the-voice-of-creation/>.

"Season of Creation 2023". Season of Creation. Geraadpleegd op 29 augustus, 2023. <https://seasonofcreation.org/>.

Bookless, D. "Luister naar de Stem van de Schepping". Climate Stewards. Laatst bewerkt op Augustus, 2022. <https://www.climatestewards.nl/luister-naar-de-stem-van-de-schepping/>.

⁶ Season of Creation, "We are launching Season of Creation 2023! Let Justice and Peace flow", geraadpleegd op 11 maart 2025, <https://seasonofcreation.org/2023/03/03/we-are-launching-season-of-creation-2023-let-justice-and-peace-flow/>.

⁷ Deze licht gewijzigde bijdrage is op 29 september 2023 verschenen als blog op: <https://www.religion-climate.org/nl/blog/blogs-1/wat-heeft-god-met-bosbranden-te-maken-17>.

Kuijper, E., en A. Dommerholt. “Bosbranden, hittegolven en overstromingen: is deze extreme zomer te wijten aan klimaatverandering?”. *Nederlands Dagblad*, 19 Augustus, 2023. <https://www.nd.nl/nieuws/klimaat/1187638/bosbranden-hittegolven-en-overstromingen-is-deze-extreme-zome>.

Sijbinga, Anna. “Exploring the Conceptualization of Nature, Creation, and Earth on Websites of Dutch Christian Climate Active Groups”. Masterscriptie, Tilburg University, 2023.